

Motion till riksdagen 2021/22:918

av Jon Thorbjörnson m.fl. (V)

Internationella adoptioner

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör utredas om det finns behov av att skärpa tillsynen av de svenska adoptionsorganisationerna och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ansvaret för den dokumentation som rör adoptioner bör föras över till en offentlig myndighet för att möjliggöra öppenhet och tillgänglighet och underlätta forskning och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör utredas hur ett statligt center för livslångt stöd för adopterade kan utformas och fungera och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stödet till adopterade behöver utvärderas och att det bör utredas hur stödet för adopterade att söka sina rötter och återförenas med sina biologiska familjer ska utformas och tillkännager detta för regeringen.

2 Rättssäkra adoptioner

För Vänsterpartiet är frihet för barn att växa upp i trygghet och få den kunskap och det stöd som behövs för att utveckla just deras förmågor en självklarhet. Det finns barn som har föräldrar som känner att de inte kan ge sina barn en bra framtid, eller som inte har föräldrar över huvud taget. Det finns också de som t.ex. är ofrivilligt barnlösa och som önskar få ta hand om ett barn. Adoption möjliggör då för såväl par som ensamstående att välkomna ett barn till ett nytt tryggt föräldraskap. Samtidigt är adoption ett stort och livsavgörande steg att ta. Därför är det viktigt att alla parter är välinformerade om processen och dess konsekvenser. Adoptionsprocessen och kontrollen av densamma måste vara så noggranna att det aldrig kan förekomma minsta inslag av människohandel.

Tyvärr har det uppdagats oegentligheter vid internationella adoptioner till Sverige. Något som avslöjats i polisutredningen i Chile, det enda land av dem som sänt iväg barn för adoption där myndigheterna grundligt försöker utreda vad som hänt, är att officiella dokument har förfalskats. Det finns också oklarheter kring de dokument som svenska domstolar har behandlat. När adoptionerna från Chile uppmärksammades uttryckte även adopterade från andra länder som t.ex. Colombia, Etiopien och Sydkorea misstankar om att deras adoptioner inte gått rätt till. Många fler länder granskades när DN gjorde en stor reportageserie om de internationella adoptionerna till Sverige under vintern och våren 2021. Vänsterpartiet har sedan 2018 jobbat med frågan och motionerat om att de internationella adoptionerna ska utredas vid flera tillfällen. Vi välkomnar därför riksdagens beslut från den 15 juni 2021 att de internationella adoptionerna ska utredas. Men det finns mer att göra när det gäller denna fråga.

3 Tillsynen av ansvariga organisationer

2018 uppmärksammade SVT Nyheter misstänkta oegentligheter vid adoptioner från Chile under 1970- och 1980-talen. Fattiga mödrar hade enligt SVT förmåtts att lämna ifrån sig sina barn under vad de trodde var en tillfällig period, men i själva verket hade dokument förfalskats och barnen adopterats bort till Sverige. Sedan skandalen uppmärksammades har omfattningen av den och antalet fall ökat explosionsartat. Just nu utreder myndigheterna i Chile över 600 fall av adoptioner till Sverige. Samtliga adoptioner har förmedlats genom svenska Adoptionscentrum.

Det som uppdagats i Chile är inte bara allvarligt p.g.a. det lidande som åsamkats barnen, barnens biologiska föräldrar och adoptivföräldrarna, utan det strider även mot barnkonventionen och barns rätt till sitt ursprung. Misstänkt olagliga adoptioner har inte bara skett till Sverige. Flera länder misstänks för att genom olika organisationer ha tagit emot barn för adoption där det nu finns misstankar om att allt inte gått rätt till. En av de organisationer som pekas ut i härvan i Chile är svenska Adoptionscentrum, som har hanterat adoptioner till Sverige.

Adoptionscentrum är auktoriserat att förmedla adoptioner av Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF), som tidigare hette Myndigheten för internationella adoptionsfrågor (MIA). MFoF är också ansvarig för att bedriva tillsyn över de organisationer den auktoriserat. Vänsterpartiet ser med oro på det som uppdagats under utredningen i Chile och det väcker många frågor om tillsynen av adoptionsorganisationerna i Sverige.

Det bör utredas om det finns behov av att skärpa tillsynen av de svenska adoptionsorganisationerna. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4 Dokumentation av adoptioner

Adoptionsorganisationerna är i dag de som ansvarar för de dokument som rör individuella adoptioner. Till exempel Adoptionscentrum har sina handlingar på Riksarkivet. De adopterade som vill ta del av handlingar som rör deras egna adoptioner måste själva ansöka om att få ta del av handlingarna, och Adoptionscentrum kan säga nej. Det är Adoptionscentrum som satt upp reglerna för vad som gäller. Detta är viktiga

dokument för de adopterade, inte bara för att kunna spåra sitt eget ursprung utan även för andra ändamål. I exempelvis länder som Chile ses dessa dokument som identitetshandlingar, och med ett födelsebevis kan man skaffa sig ett chilenskt id-kort.

Det har hänt att adopterade som bett om/beställt ut sina handlingar har fått nej och att dokument har saknats. Alla människor har rätt att känna till sitt ursprung. Adoption är ett stort ingrepp i enskilda individers identitet och alla dokument som rör detta är för viktiga för att förvaras hos och kontrolleras av privata aktörer. Ansvaret för den dokumentation som rör adoptioner bör föras över till en offentlig myndighet för att möjliggöra öppenhet och tillgänglighet och underlätta forskning. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5 Center för livslångt stöd

I dag finns det omkring 60 000 internationellt adopterade i Sverige enligt MFoF, Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd. De internationella adoptionerna började ta fart på 1960-talet, men förekom också tidigare, och har fortsatt fram till i dag. De flesta adopterades på 1970- och 1980-talen då 1 776 personer adopterades som mest under ett år. Det gör att det i dag i Sverige finns personer som är adopterade från andra länder i alla åldrar från små barn till pensionärer.

I dag är kommunerna ansvariga för att förbereda och utreda lämpligheten hos de som ansöker om att få genomföra en adoption. Det är också kommunerna som är ansvariga för att följa upp adopterade i deras familjer. Det blir många huvudmän, och en utredning från Statskontoret 2021, Organiseringen av den internationella adoptionsverksamheten, visar på bristande kvalitet och likvärdighet.

Dessutom behöver vi se på adoptioner utifrån ett livslångt perspektiv. De som är adopterade är adopterade hela livet med allt vad det innebär. Olika skeden i livet kommer med olika prövningar och det är viktigt att de som behöver kan få adekvat stöd utifrån sin livssituation.

Flera studier har funnit en överrepresentation av psykisk ohälsa och sociala problem hos landets vuxna utlandsadopterade. Dessutom är suicidrisken större hos adopterade än hos genomsnittsbefolkningen. Det är problem som måste tas på allvar.

Avslöjandena om illegala adoptioner visar också på vilka problematiska situationer adopterade och anhöriga kan ställas inför, där det kan behövas speciellt stöd och speciella kompetenser.

En adoption är en genomgripande och stor process för alla inblandade och det är viktigt att det finns ordentligt stöd och kompetens för att möta dessa personer genom hela livet. Det bör utredas hur ett statligt center kan utformas och fungera för att ge adopterade ett livslångt stöd. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6 Stöd till adopterade

I Sverige bor flera tusen människor som är adopterade från andra länder, personer som har rätt att veta sitt ursprung – något som blivit mer påtagligt i spåren av avslöjandena om oegentligheter vid de internationella adoptionerna. Att adoptioner inte gått rätt till

gör det också svårare att spåra sitt ursprung för de som blivit adopterade från andra länder. Bristen på engagemang från svenska myndigheter innebär i dag att informationsinhämtandet och kunskapsspridningen fallit på ideella organisationer. Svenska medborgare som kommit till Sverige genom adoption har fått bilda egna föreningar för att söka sitt ursprung och fördjupa sig i omständigheterna kring hur och varför de kommit till Sverige. Språkbarriärer är också något som försvårar för adopterade att ta del av information. I exempelvis Chile sker allt utredningsarbete på spanska som sedan översätts av ideella krafter i Sverige för att de ska kunna sprida information till berörda adopterade.

Regeringen gav 2020 MFoF i uppdrag att genomföra ett pilotprojekt om stöd till adopterade i samband med ursprungssökning. MFoF fick använda 2 miljoner kronor under 2020 för genomförandet av uppdraget och en slutredovisning ska ske senast den 31 januari 2022. Regeringen har senare ökat anslaget något för detta stöd, men med tanke på att det i dag finns över 50 000 adopterade från andra länder i Sverige ser vi att stödet inte är tillräckligt stort för de behov som de adopterade har.

Stödet behöver utvärderas i samarbete med de adopterade och det bör utredas hur stödet för adopterade att söka sina rötter och återförenas med sina biologiska familjer bäst ska utformas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Jon Thorbjörnson (V)

Gudrun Nordborg (V)

Linda Westerlund Snecker (V)

Mia Sydow Mölleby (V)

Jessica Wetterling (V)